

# MYSTERIES IN Gelderland

Waargebeurde misdaden, opmerkelijke  
gebeurtenissen en onverklaarbare verschijnselen



Martijn J. Adelmund

**De wonderbare bron  
van Batenburg**



### **Over het boek**

Waargebeurde misdaden, opmerkelijke gebeurtenissen en onverklaarbare verschijnselen.

Iedereen kent ze, de mysterieuze verhalen en onverklaarbare verschijnselen die zich in de eigen streek hebben afgespeeld. Verhalen van lang geleden die een geheel eigen lezen zijn gaan leiden, maar ook recente gebeurtenissen die onverklaarbaar of onopgelost zijn en die je de stuipen op het lijf kunnen jagen. Per provincie zijn tientallen verhalen gebundeld, met een duidelijk referentie aan waar het verhaal zich heeft afgespeeld. Herkenbaar en spannend en met de uitdaging of u de plaats delict durft te bezoeken.

In dit boek vindt u vele wonderlijke, mysterieuze en soms gruwelijke misdaden en onverklaarbare verschijnselen die zich afspelen in Gelderland. Zoals: *De wonderbare bron van Batenburg* en *Highschool-horror in Wageningen*.

### **Over de auteur**

Martijn J. Adelmund is historicus en werkt als redacteur voor verschillende uitgeverijen. Hij heeft zich gespecialiseerd in lokale geschiedenis en opmerkelijke gebeurtenissen die voortleven in verhalen.

*Van dezelfde auteur*

Mysteries in Noord-Holland

Mysteries in Groningen

Mysteries in Drenthe

Mysteries in Utrecht

Mysteries in Noord-Brabant

Mysteries in Zeeland

Mysteries in Limburg

Mysteries in Overijssel

Mysteries in Nederland – De Veluwe

Mysteries in Nederland – Amsterdam

Mysteries in Nederland – Den Haag

Mysteries in Nederland – Rotterdam

Mysteries in Nederland – De Noordzee

De verborgen geschiedenis van de Oranjes

De verborgen geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog

**Colofon**

© 2006 Martijn Adelmund (*Special/Editions*, Utrecht) en de auteurs

© 2006 A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

*Omslagontwerp*

Wil Immink Design

*Kaart Gelderland*

© Mitar Vasic

ISBN e-book 978 90 449 6025 9

NUR 520

**De non-fictienieuwsbrief**

Bent u geïnteresseerd in populaire psychologie, current affairs, human interest, verhalende non-fictie of regionale geschiedenis? In deze nieuwsbrief vindt u informatie, interessante aanbiedingen, acties en extra's over alle non-fictie-uitgaven van A.W. Bruna Uitgevers. U kunt zich aanmelden voor de nieuwsbrief via onze website [www.levboeken.nl](http://www.levboeken.nl).

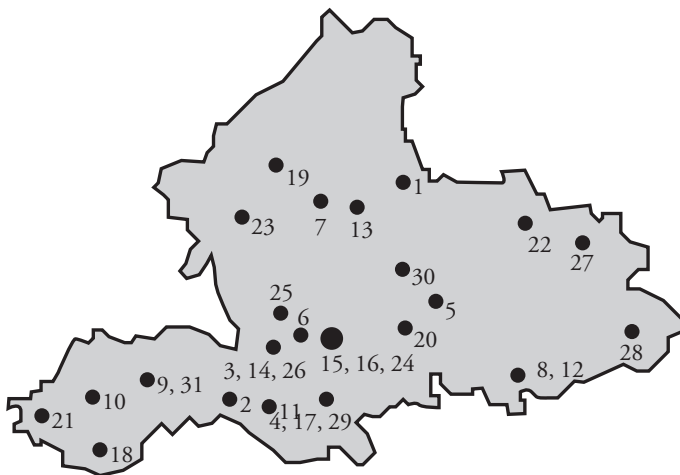
Martijn J. Adelmund

*Mysteries in Gelderland*



A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

*Voor de opa's en oma's in Wageningen  
en alle Gelderse vrienden*



- |                             |                    |
|-----------------------------|--------------------|
| 1 Graafschap Hameland       | 18 Velddriel       |
| 2 Batenburg                 | 19 Het Solsche gat |
| 3 Wageningen                | 20 Doesburg        |
| 4 Nijmegen                  | 21 Slot Loevestein |
| 5 Ruurlo                    | 22 Lochem          |
| 6 Renkum                    | 23 Barneveld       |
| 7 Hoog-Soeren               | 24 Arnhem          |
| 8 Gendringen                | 25 Bennekom        |
| 9 Tiel                      | 26 Wageningen      |
| 10 Zaltbommel (Waardenberg) | 27 Haarlo          |
| 11 Opheusden                | 28 Winterswijk     |
| 12 Engbergen (Gendringen)   | 29 Nijmegen        |
| 13 Apeldoorn                | 30 Zutphen         |
| 14 Wageningen               | 31 Tiel            |
| 15 Arnhem                   |                    |
| 16 Arnhem                   |                    |
| 17 Nijmegen                 |                    |

# *Inhoud*

Voorwoord 9

Ontdek de mysteries 11

1 Hoe Gelderland ontstond 13

2 De wonderbare bron van Batenburg 19

3 Highschool-horror in Wageningen 22

4 Het raadsel van Nijmegen 25

5 De sluier van de Zwarte Dood in Ruurlo 29

6 De witte juffer van Grunsfoort bij Renkum 36

7 De witte juffer van Hoog-Soeren 39

8 De stigmata van Dorothea Visser uit Gendringen 46

9 De mysterieuze dood van een SF-schrijver in Tiel 48

10 Doctor Faustus in  
kasteel Waardenburg bij Zaltbommel 52

11 De tovenaars uit Opheusden 60

12 De weerwolf van Engbergen 63

13 A. de Vries, de moordende boekhandelaar 66

14 Het mysterie van de pen van Hotel de Wereld 68



- 15 Het Duivelshuis in Arnhem 71
- 16 De Arnhemse meisjes, of hoe een geheim familierecept  
werd prijsgegeven 74
- 17 De zwanenridder van Nijmegen 77
- 18 Sipke Vrieswijk en de sekte in Velddriel 85
- 19 De spoken bij het Solsche gat 88
- 20 De zwarte handen:  
onthulling van een Doesburgs familiemysterie 93
- 21 De boekenkist van Hugo de Groot in Slot Loevestein 96
- 22 Het geschenk van de witte wieven bij Lochem 99
- 23 De dood van Jan van Schaffelaar in Barneveld 111
- 24 De omstreden beeldhouwwerken op  
de Eusebiuskerk 114
- 25 De steen onderaan de kerktoren van Bennekom 116
- 26 De geheimen van het Lexkesveer bij Wageningen 118
- 27 De vervalste muntschat van Haarlo 129
- 28 De verborgen schat van de  
Ravenhorst bij Winterswijk 131
- 29 Moord door een slachtende kapper in Nijmegen 136
- 30 De massamoord in Zutphen 140
- 31 Het medium Jomanda: de nieuwe Flipje in Tiel 143
- Ontdek de mysteries (antwoorden) 147
- Dankwoord 151
- Verantwoording 152

## Voorwoord

Het is moeilijk om met nieuwe ogen te kijken naar de plaats waar je leeft of bent opgegroeid. Dat leerde ik bij het schrijven en samenstellen van dit boek.

Voor Uitgeverij A.W. Bruna had ik deze zomer al vier mysterieboekjes gemaakt; *Mysteries in Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant en Groningen*, maar aan geen enkel boek besteedde ik zo veel tijd en aandacht als aan het boek dat u nu voor u hebt. En hier is het dan: ruim dertig raadselachtige verhalen uit de provincie Gelderland.

Het is de provincie waar ik ben opgegroeid, in Wageningen: de stad aan de Rijn, waar het Lexkesveer al eeuwen mensen overzet, en waar in Hotel de Wereld na de Tweede Wereldoorlog de vrede is getekend. Ik leerde er mijn meisje kennen, met wie ik trouwde, ook weer in Wageningen, al woon ik al jaren met haar in Utrecht.

Mysteries zijn er in alle soorten en maten. De raadselachtige verhalen in dit boek hebben ten eerste allemaal met elkaar gemeen dat ze zich afspelen in uw en mijn vertrouwde omgeving: in de steden, de velden en bossen van de provincie Gelderland. Het zijn soms sprookjesachtige vertellingen, maar ook gruwelijke misdaadverhalen. Want ook deze categorie mysteries prikkelt de verbeelding.

Zeer recente misdaad heb ik vermeden, uit respect voor eventuele betrokkenen. Uitzonderingen hierop vormen ‘High-school-horror in Wageningen’ en ‘De mysterieuze moord op een SF-schrijver’, omdat beide zaken zich in mijn kennissenkring hebben voorgedaan.

Verder heb ik mijn best gedaan een zo afwisselend mogelijke samenstelling te bieden, die de gehele Gelderse geschiedenis omvat – van het ontstaan van Gelre tot het fenomeen Jomanda – en die zich afspeelt in alle delen van de provincie.

Het is moeilijk om met nieuwe ogen te kijken naar de plaats waar je leeft of bent opgegroeid. Dit is precies waar dit boek om draait. Het laat u zien hoe u de dagelijkse dingen met nieuwe ogen kunt bekijken.

Martijn J. Adelmund  
Utrecht, juli 2006

## *1 Hoe Gelderland ontstond*

*Dit verhaal, dat ook wel bekend staat als 'De Wichard Sage', verklaart de naam van Gelderland en het wapen van de hertogen van Gelre. Het speelt zich deels af in het graafschap Hameland, waar ook Twello onder viel. In dit verhaal is het Wichard die de draak verslaat, maar in andere versies is het zijn broer Lupold. Wichard zou dan niet Margaretha tot vrouw hebben, maar de dochter van de graaf van Zutphen. Omdat Lupold kinderloos stierf, werd Wichard wel hertog van Gelre.*

GRAAFSCHAP HAMELAND, 878 N.CHR, DOOR GUST. VAN DE WALL PERNÉ - In het jaar 878, toen Karel de Kale keizer van Rome was, lag er in het land onder Keulen een groot veld, dat deel uitmaakte van het gebied van de heer van Pont. Tegenwoordig ligt het in de provincie Limburg, maar vroeger behoorde het tot Gelderland.

Midden op dit veld stond een grote mispelboom, waaronder een gevaarlijke en venijnige draak woonde. Dit dier werd door iedereen gevreesd omdat het alle mensen en beesten verslond die binnen zijn bereik kwamen. In de nacht kon men zijn vurige adem van verre zien gloeien of hoorde men zijn kreten: Gelre! Gelre! Het ondieer was door de hel uitgebraakt en alle levende wezens in de omtrek stierven alleen al door zijn verpestende adem. De bewoners van die streek



verlieten er het land om, en ze zouden wellicht allemaal zijn weggetrokken, als ze niet van het monster waren verlost.

Heer Otho van Pont had twee kloeke zonen: de oudste, genaamd Lupold en de andere Wychaert of Wichard. Wichard was in stilte verloofd met Margaretha, de mooie dochter van Herman van Hameland. Hoewel moedig en onverschrokken

van aard, had Wichard nooit gelegenheid gehad hiervan blijk te geven.

Op een mooie vroege ochtend zei Wichard tot zijn vader: 'Vader, ik wil vandaag naar Hameland rijden om aan heer Herman openlijk om de hand van de knappe Margaretha te vragen. Wat vindt u hiervan?'

'Doe dat mijn zoon,' sprak heer Otho, 'ik wil graag Margaretha als mijn dochter ontvangen en heer Herman is een wijs en goed man. Groet hem uit mijn naam.'

Zo gebeurde het dat Wichard op de binnenhof zijn grote paard besteeg en vrolijk de poort uitdraafde, op weg naar heer Herman in Hameland.

Blij en opgewekt reed hij tussen de in de vroege morgendauw zingende vogels. De zon schitterde als een groot juweel, in een koepel van licht. De dag was net begonnen en terwijl het paard overmoedig over de weg draafde, neuriede zijn berijder een vrolijk wijsje.

Een eind op weg kwam hij een processie tegen. Het was een grote en aanzienlijke stoet en Wichard bleef eerbiedig aan de kant van de weg staan om de vrome priesters en monniken voorbij te laten.

Nadat ze voorbij getrokken waren, vroeg hij een boer waartoe deze processie diende en de boer vertelde hem omstandig dat de heilige mannen op weg waren om met gebeden de draak te verdrijven. Men had het al zo vaak geprobeerd, maar steeds zonder resultaat; en nu was de bisschop er zelfs voor overgekomen.

In de ruime zaal zat heer Herman in een fraai gesneden armstoel, dicht bij een klein, knapperend haardvuur. Aan de andere kant van de haard zat Wichard op een eiken bank. Na een tijdje zwijgen sprak de grijsaard zacht: 'Wichard, ik geloof graag dat u van elkaar houdt, maar u bent beiden nog heel jong. Ik wil aan uw moed niet twijfelen noch uw kracht

onderschatten, maar u moet de eerste daad nog verrichten, waarmee u de ridderslag verdienen kunt. Ik weet wel dat we op het ogenblik gelukkig in vrede leven en de gelegenheid zich hiertoe aandienen moet; maar men zou mij nu terecht kunnen verwijten mijn dochter aan een onervaren knaap te hebben uitgehuwelijkt. Er zijn meerdere kloeke ridders die naar Margaretha's hand dingen en al houdt ze alleen van u en zou ik gaarne mijne toestemming geven, kom met uw verzoek maar op een later tijdstip terug. U moet eerst de wereld tonen dat u even goed met de ridderlijke deugden vertrouwd bent als met uw boeken.'

De jongeling staaarde lange tijd teleurgesteld in het vuur, toen stond hij op, nam de hand van de grijsaard en zei: 'Heer Herman, mijn vader roemt u als een wijs en verstandig man en ik twijfel niet dat u ook in deze zaak gelijk zult hebben, al is het mij een grote teleurstelling. Laat mij nu gaan. Ik zal proberen u spoedig als schoonzoon waardig te zijn. Ik kom snel terug of in het geheel niet.'

'Het zij zo,' antwoordde heer Herman. Ik hoop u evengoed spoedig weer te zien.'

Zij drukten elkaar hartelijk de hand en nog diezelfde avond reed Wichard naar zijn vaders burcht terug.

Heel wat minder vrolijk en luchthartig dan hij die ochtend was uitgereden, steeg hij op het binnenplein af.

Na goed gerust te hebben, trok hij de volgende morgen zijn zware uitrusting aan, gespte zijn groot slagzwaard om en na eerst nog zijn beide neusgaten te hebben toegestopt, ging hij te voet naar de plaats waar de draak meestal vertoefde. Zijn paard liet hij thuis, uit vrees dat het dier wellicht verstikt zou worden door de giftige adem van het hellemonster.

De dorpelingen die hij in het veld tegenkwam, zagen hem vol vrees na. Menigeen sloeg een kruis en prevelde een gebed voor de moedige jonkheer. Want het verhaal ging rond: hij

zou proberen de draak te verslaan.

Vol ontzag bleven ze op grote afstand toekijken, toen Wichard zijn grote zwaard ter hand nam en zonder enige aarzeling, helemaal alleen, op het ondier afstapte.

Het helgedrocht lag als altijd onder de mispelboom. Ook de laatste processie had geen uitwerking gehad. De draak sperde de ontzaglijke muil wijd open, zijn vuile adem in dikke wolken uitblazend. Groot gloeiden de ogen als vuurballen in de afgrijselijke kop, terwijl hij uit alle macht brulde: *Gelre! Gelre!*

De dorpelingen zagen Wichard onverschrokken voorwaarts gaan. Ze zagen hoe de draak met klauwen en staart het lenige lichaam van de jonkman omstrengelen wilde. Ze hoorden een hevige worsteling, maar konden niets meer zien door de massa's rookwolken die het monster uitblies. Ze hoorden alleen het geroep *Gelre! Gelre!* en Wichards krachtige zwaardhouwen, die wijd in het rond weerklonken.

Vol angst en ontzetting stonden allen roerloos en durfden zelfs niet te fluisteren. Nog eenmaal verhief zich met schorre klank het vreselijk geroep, *Gelre! Gelre!* Tot onverwachts de bruine stinkende walm optrok en Wichard ongedeerd tevoorschijn trad. De draak lag zieltogend aan zijn voeten.

Met de dolk, die al door zeventwintig voorouders met eer gedragen was en waaraan geen enkele smet van onrecht kleefde, had hij ten slotte, tussen de platen van het ondoordringbaar schubbenpantser door, het monster in het hart getroffen.

Het volk juichte de held toe en stoere mannen droegen hem op zijn schild in triomf naar huis, waar hij door zijn ouders en broer dolgelukkig werd omhelsd.

Maar hij gunde zich geen tijd voor verdere feestvreugde, liet zijn ros opzadelen en reed naar Hameland.



Het nieuws was hem al vooruitgesnel en toen hij Hermans burcht naderde, stonden Margaretha en haar vader hem al op te wachten.

Heer Herman ontving hem als zijn zoon en stemde toe in het huwelijk. Vele dagen lang werd er gefeest en toen Wichard met zijn bruid huiswaarts keerde, stichtte hij met zijn vader een burcht op de plek waar hij de draak verslagen had. Wel-dra namen de beide jonggehuwden hun intrek in het nieuwe slot, dat ze 'Gelre' noemden. Het dankbare landvolk uit die streek vestigde zich eromheen en zo ontstond een stadje met die naam.

Wichard voerde voortaan als wapenteken drie rode mispelbloemen op een schild van goud. Nadat Wichards broer Lupold en daarna ook zijn vader Otho gestorven waren, werd Wichard graaf van Gelre, beleend met de goederen van zijn vader en zo werd al dat land genoemd naar de kleine veste 'Gelre'.

*Het wapen van Wichard, dat herinnert aan zijn heldendaad, bleef ruim twee eeuwen door zijn opvolgers behouden tot Otto van Nassau het verwisselde voor de Nassause leeuw.*

## 2 De wonderbare bron van Batenburg

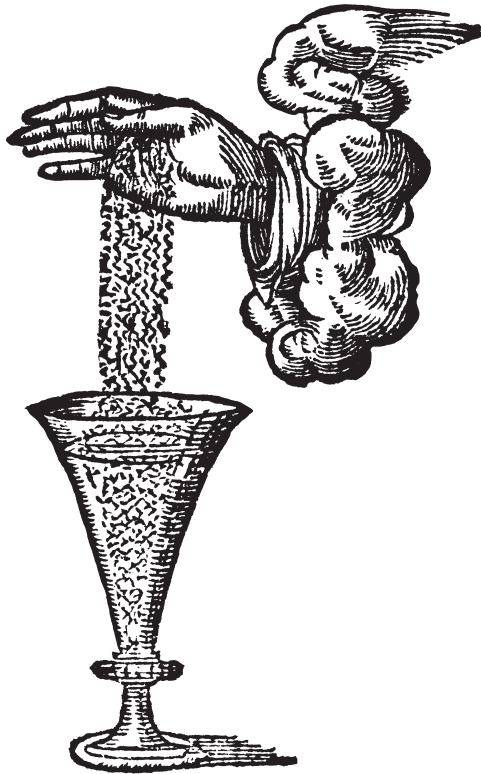
*S*lot Batenburg was vroeger een van de belangrijkste burchten van Gelderland, maar sinds de Fransen het in 1794 in brand staken is er weinig meer van over. Nu is het een prachtige ruïne, door een slotgracht met kroos omgeven en overgroeid door welig groen. De ruïne is niet vrij toegankelijk voor publiek, behalve op Monumentendag in september. De kelders, waar dit verhaal over gaat, zijn er nog steeds, maar ik vermoed dat die zelfs in september gesloten blijven. Spijtig, anders zou u met eigen ogen kunnen zien waar het wonder heeft plaatsgevonden...

BATENBURG, NA 1600, DOOR OVERLEVERING BEKEND - Bij het dorp Batenburg aan de Maas in Gelderland staat de ruïne van een kasteel, dat omstreeks 1600 op de fundamenten van een veel ouder kasteel moet zijn gebouwd.

Ze zeggen dat het kasteel gesticht zou zijn door de koningszoon Bato, de held van de Batavieren, die met een deel van zijn krijgers zijn land verliet en in Batenburg zijn stamhuis oprichtte. Ze zeggen ook dat het kasteel in 327 zou zijn gebouwd op de grondvesten van een Romeinse tempel, en dat Sint-Willibrord er een waterput zou hebben gewijd.

Er zijn nu alleen nog maar bouwvallen van over, zoals de ringmuur met torens, een stuk van het poortgebouw en de kelders.

Hier woonde lang geleden de jonkvrouw van Wychen, die



gehuwd was met de heer van Batenburg. Deze was berucht als 'de wreedaard van de Maaskant'. Zijn vrouw was daarentegen geliefd bij het volk. Wat de heer misdeed trachtte zij goed te maken.

Op een keer kwam haar man met zijn krijgers terug op het kasteel met een groot aantal gevangenen. De meesten waren ziek en gewond. De heer van Batenburg trok zich er niets van aan en liet hen in de onderaardse kerker opsluiten. Er was weer volop feest in het kasteel. De gevangenen smeekten om water tegen de dorst en om hun wonden te verzorgen. Maar het was tevergeefs. Zijn vrouw mocht ook niet ingrijpen.

Toen zij zat te klagen en te zuchten hoorde ze, volgens de legende van Batenburg, plotseling een geheimzinnige stem fluisteren:

‘Is God er dan niet meer? Bat en Borgh,’ zei de stem nog. Zij begon toen vol hoop te bidden om de redding van de zieke en gewonde gevangenen. En ineens werd de onderaardse kerker hel verlicht en ontsprong er tot ieders verbazing een waterbron.

De gevangenen stormden er als wilden op af. En ze zongen uit volle borst uit dankbaarheid voor dit wonder. De kasteelheer schrok, dacht aan een vijandelijke overval en rende naar beneden. Toen hij in de kelders zag wat er gebeurd was kon hij eerst zijn ogen niet geloven, maar ten slotte viel hij op de knieën en gaf alle gevangenen hun vrijheid terug.

Nog vele jaren bleef die wonderbare bron van Batenburg stromen.

### *3 Highschool-horror in Wageningen*

*I*n 1996 geeft de horrorfilm *Scream* een nieuwe impuls aan de zogenaamde highschool-horror. Beestachtige moordpartijen houden een middelbare school in zijn ban. In de nazomer van dat jaar wordt de film werkelijkheid. De ouders van de zeventienjarige vwo-leerling Eva van R. worden vermoord in hun Bennekomse bungalow, vlak bij Pannenkoekenhuis De Panoramahoeve.

WAGENINGEN, SEPTEMBER 1996, DOOREEN VAN ANONZECORRESPONDENTEN – Het nieuwe schooljaar is nog maar net begonnen of de leerlingen van Scholengemeenschap Pantarijn, aan de Hollandseweg te Wageningen worden opgeschrikt door een schokkend bericht. De zeventienjarige vwo-leerling Eva van R. komt niet naar school. Haar ouders zijn vermoord.

De details zijn gruwelijk: de politie vond het zwaar verminkte lichaam van haar vader, Bert van R., in de tuin van de luxe bungalow in de bossen bij Bennekom. Zijn vrouw, Jacqueline, werd net buiten de slaapkamer gevonden in een plas bloed. Beide ouders zijn met een scherp voorwerp om het leven gebracht. Later vinden spelende kinderen in het bos twee met bloed besmeurde bijlen.

Bert had nog geprobeerd te vluchten, maar was door de moordenaar ingehaald, verminkt en op brute wijze afgeslacht. Toen de politie het huis verder onderzocht, vond men hun twee zoontjes – drie en één jaar oud – die vreemd genoeg gespaard waren. Ze lagen vervuild en uitgedroogd maar verder ongedeerd in hun bedje. Eva was gelukkig niet thuis, waarschijnlijk omdat ze bij haar vriend, Emiel, was blijven slapen in Wageningen.

Ook Emiel was leerling aan het Pantarijn. Hij was een jaar ouder en was net geslaagd voor zijn havo-diploma. De twee hadden nog niet zo lang een relatie.

Emiel was een opmerkelijke jongen. Hij had lang haar en kleepte zich, net als Eva, graag in het zwart, en was een van de zogenaamde ‘alto’s’ op school. Maar desondanks rookte hij niet, speelde hij hoorn in het schoolorkest, en het verhaal gaat dat hij zelfs aan ballet had gedaan.

Bovendien had hij een opmerkelijke hobby: hij verzamelde bijlen...

Natuurlijk werden er fluisterend wel grappen over gemaakt dat Emiel verantwoordelijk was voor de moorden. Maar toen de politie Emiel en Eva arresteerde in zijn flat, vlak bij de Nobelweg, bleek het bittere ernst.

De zaak ging de geschiedenis in als de ‘bijlenmoord’ aan het Moftbos. Eva werd veroordeeld tot vier jaar cel en tbs met dwangverpleging en Emiel kreeg dezelfde straf opgelegd. Ze hadden de moorden samen gepland, en gepleegd in de nacht van 15 september.

Hun motief blijft een raadsel. Ze zouden in de ban geweest zijn van de schoonheid van de daad, naar men zegt naar het literaire voorbeeld van Dostojevski's *Schuld en Boete*. Later verklaart Eva dat ze de moord gepleegd heeft omdat haar vader haar seksueel zou hebben misbruikt, maar of dit echt waar is, valt na de

dood van haar vader moeilijk te bevestigen. Ook Emiels motieven blijven onduidelijk. Rapporten van het Pieter Baan Centrum laten zien dat de geliefden aan een zeer complexe psychische stoornis lijden.

*De film Scream kent een spectaculaire ontknoping in een afgelegen bungalow. Twee tieners, Stu en Billy, blijken de moordenaars en ze hebben zojuist weer toegeslagen. Hun slachtoffers liggen badend in het bloed en de hoofdpersoon, Sid, is zo aan de beurt. Als ze vraagt naar hun motief, antwoordt Billy:*

*'Waarom? WAAROM? Hoor je dat, Stu...? Ik geloof niet echt in een motief, Sid.'*

*De kijker wordt vervolgens in het ongewisse gelaten...*